

GU Journalen

NYHETER FRÅN GÖTEBORGS UNIVERSITET NOVEMBER 7/1999

Universitetet vilselett

NÄSTAN 200 000 KRONOR lyckades en projektanställd jurist lura till sig av Göteborgs universitet.

En osmaklig affär, säger chefen för internrevision.

sid 3

Kris inom tandvården

INOM EN TIOÅRSPERIOD kommer det att saknas flera hundra tandläkare, hygienister och sköterskor i Västsverige – om inte antalet utbildningsplatser ökar. Det är odontologiska fakulteten som utfärdar varningen.

sid 4

Pedagogiskt pris för nydanande kurs

KURSEN I FYSIOLOGI har gjorts om från grunden – med färre föreläsningar och mer tid för grupparbeten och självreflektion. För det arbetet har Börje Haraldsson och Eric Hanse belönats med det pedagogiska lagpriset.

sid 6

Öppet hus på universitetet

SPÄCKHUGGARNAS SPRÅK, amerikansk nationalism och tankens väg från grävpinne till joystick var tre ämnen bland många i programmet när GU under Universitetsveckan höll öppet hus för allmänheten.

sid 10-11

Förvirrade begrepp

INTERNATIONALISERING AV DEN högre utbildningen är en sak, kommersialisering av verksamheten vid ett universitet en helt annan. Sätter man likhetstecken mellan dem uppstår svårartad begreppsförvirring. Det skriver professor Björn Hettne i krönikan.

sid 11

Risk för ytlig utvärdering

I HÖST SKA Högskoleverket granska hur GU arbetar med jämställdhet, studentinflytande och social och etnisk mångfald. Men vicerektor Berit Askling är kritisk mot den så kallade "frankingen".

sid 12

"Farlig vetenskap"

POPULÄR NATURVETENSKAP ÄR farlig för allmänheten. Det anser den brittiske sociologiprofessorn Harry Collins, som nyligen besökte Göteborg.

sid 13

FOTO: HELENA MÅTEL

Mötesarrangör med brett register

DORA KÓS-DIENES TRÄFFAS för det mesta på Centrum KIM, ibland på internationella sekretariatet, någon gång på SSKKII. Men vare sig hon befinner sig på den ena av sina arbetsplatser eller den andra är det i allmänhet möten som sysselsätter henne. Möten mellan människor, möten mellan kulturer och sist men inte minst möten mellan språk.

sid 8-9

FOTO: ALLAN ERIKSSON

I bland känns det som om höstterminen alldeles nyss hade börjat, men faktiskt är det redan bara två månader kvar till jul. För många av oss, som är involverade i universitetets budget- och ekonomiarbete, blir årets växlingar väldigt tydliga; året får sin alldeles speciella rytm. Nu är det dags att redovisa vårt bokslut för årets nio första månader vid universitetsstyrelsens sammanträde den 29 oktober. Sett över hela universitetet går vi för år 1999 mot ett betydligt mindre

underskott än vad vi räknade med vid årets början – sparsamheten har varit påtaglig. Antagligen bidrar också till det bättre resultatet, att en hel del satsningar och projekt blivit senarelagda. Det innebär också att vi nu kommit i ett något bättre läge att klara av åren 2000 och 2001.

Skillnaderna mellan olika delar av universitetet är dock stora. Fortfarande dras t ex den konstnärliga fakulteten med stora underskott, och det krävs tuffa tag under några år för att vända många minus till plus. Baksidan av detta är förstas neddragningar av personal, svårigheter att nybesätta tjänster och ökade påfrestningar på dem, som jobbar inom nämnden liksom för studenterna. Principen är ju dock att varje nämnd har det fulla ansvaret för sin egen verksamhet och skall planera för att ha sin ekonomi i balans. Att hålla sin budget behöver givetvis inte innebära, att man till alla delar är bra.

Till den konstnärliga nämndens ansvarsområde hör också den välkända – några skulle nog säga beryktade – barockorgeln i Nya Örgryte kyrka, som nu närmar sig sitt färdigställande. I samband med gudstjänsten den fjärde advent skall den tas i bruk av församlingen. Orgeln är dock inte helt färdig, även om det går att spela våra julpsalmer på den. Först i augusti nästa år beräknas den magnifika orgeln (den är verkligen värd ett besök!) kunna bli helt komplett med de drygt fyra tusen piporna på plats – förutsett att det redan stora underskottet på projektet kan tillåtas bli ännu större. Styrelsen skall vid samma möte den 29 oktober ta ställning till orgelns vidare öden.

Universitetsstyrelsens viktigaste uppgift denna höst har annars varit att formulera innehållet i universitetets verksamhetsplan för åren 2000-2002, där färdriktningen i olika avseenden för Göteborgs universitet kommer att slås fast. Det gäller planer och mål för kvalitets- och jämställdhetsarbete – t ex andelen kvinnor bland nyanställda professorer – antalet doktorsexamina, studerandeflyttande, internationalisering, social och etnisk rekrytering för att bara nämna några spridda exempel. När verksamhetsplanen föreligger färdig rekommenderas den till läsning av alla!

Vi har haft en sådan plan för de gångna tre åren med olika uppdrag till fakulteterna, vilken fungerat utmärkt som ett styrinstrument på medellång sikt. Det gäller nu bara att kunna utvärdera hur uppdragen fullföljts och på motsvarande sätt kunna formulera mål i den nya planen, mål som är uppföljningsbara.

Processen med att ta fram en ny verksamhetsplan startade i våras och många medarbetare, även på fakultetsnivå, har engagerats i detta arbete. Jag tror att själva arbetet med en ny verksamhetsplan i sig har varit en väldigt nyttigt och kreativ process – inte minst styrelsens ledamöter har genom detta arbete fått en fördjupad förståelse för och insikt i ett stort universitets komplexitet. Eller för att citera Karin Boyes ofta utnyttjade dikt:

Nog finns det mål och mening med vår färd –
men det är vägen, som är mödan värd.

MARTIN FRITZ

Var är de nya studenterna?

Hur ska vi få nya grupper att söka sig till universitetet? Frågan ställdes på sin spets under jubileumskonferensen "Forskning och utbildning för fler", som arrangerades av Ledningsgruppen för arbetslivsriktad utbildning (LAU) vid Göteborgs universitet den 18 oktober.

DET ÄR NU tio år sedan LAU startade sin verksamhet. Under åren har ett 20-tal utbildningar hållits för totalt 700 människor i arbetslivet, från främst LO och TCO. Under dagen diskuterades bl a politikerns ansvar för utbildning och industriarbetets omvandling under 1900-talet.

En av de inbjudna var utbildningsminister Thomas Östros som höll ett anförande om utbildning för arbetslivet. Han gav – inte helt överraskande – en mycket positiv bild av Sveriges utbildnings- och forskningspolitik. En förklaring till att Sverige lyckats hämta sig så väl efter krisären är, enligt utbildningsministern, en medveten satsning på utbildning och forskning.

– Vi har genomfört en snabb utbyggnad av högskolan. I varje län finns det i dag en stark och självständig högskola. 90-talets kris har visat att forskning och utbildning är nyckeln till framgången.

Thomas Östros vision är att hälften av varje ungdomskull ska gå till högskolan.

– Vi måste fundera över hur vi ska rekry-

tera nya grupper. Det gäller att stoppa den traditionella rekryteringen. Högskolorna i Södertörn, Malmö och Visby har visat att det går att rekrytera nya grupper.

För att nå målet vill Östros stärka studentinflyttandet, minska den sociala snedrekryteringen och öka jämställdheten. Han poängterade att det är högskolornas ansvar att bryta de gamla strukturerna.

I mångt och mycket präglades Östros tal av ett ekonomiskt nyttotänkande. Frågan om kunskapsens roll för att få individens självkänsla att växa – det vi kallar bildning – och kunskapsens roll för att fördjupa vår demokrati kom mer fram i Bernt Gustavssons (universitetslektor vid Linköpings universitet) inlägg. Ett bredare perspektiv gavs även i det avslutande seminariet om folkbildning där professor Emin Tengström flankerad av ombudsman Lise-Lotte Eklund från LO-facken och Maj-Lis Follér från Grundtviginstitutet i god humanistisk anda lyfte fram kunskapsens humanistiska och demokratiska dimensioner.

ALLAN ERIKSSON

ILLUSTRATION: TOMAS KARLSSON

GU JOURNALEN är en informations- och personaltidning från Göteborgs universitet. REDAKTÖR: Allan Eriksson BITR REDAKTÖR: Anders Franck LAYOUT/GRAFISK FORMGIVNING: Anders Eurén ANSVARIG UTGIVARE: Siv Bondenäs Brink STF ANSVARIG UTGIVARE: Åke Pettersson MEDVERKANDE SKRIBENTER: Eva Lundgren, Peter Olofsson, Anders Franck, Christian Borg, Kajsa Asklöf, Lena Carlsson, Bitte Ingemansson, Jenny Löof, Björn Hettne och Iwar Wiklander. ADRESS: Informationsavdelningen, Göteborgs universitet, Box 100, 405 30 Göteborg. TEL: 031-773 1021. FAX: 031-773 4354 E-POST: gu-journalen@gu.se INTERNET: http://www.gu.se/aktuell/GU-journalen TRYCK: Arktryckarna AB, Göteborg. Tidningen trycks på miljövänligt papper som uppfyller kraven för Svanenmärkning. UPPLAGA: 5 800 ex UTGIVNING: 8 nummer/år. Nästa GU Journal utkommer i mitten av december. MANUSSTOPP: 3 december ADRESSÄNDRING: Gör skriftlig anmälan till redaktionen. För obeställt material ansvaras ej. Citera gärna, men ange källan. ISSN 1402-9626

"Osmaklig affär"

Jurist förde universitetet bakom ljuset

En f d affärsjurist vid förvaltningen har medvetet vilselett Göteborgs universitet, ägnat sig åt otillåtet extraknäck och via sitt företag tagit betalt för uppdrag som ingick i hans anställning.

EFTER INTERNREVISIONENS granskning står det klart att Göteborgs universitet har anlitat en jurist som under flera år har lurat universitetet. – Affären är helt osmaklig, säger internrevisionens chef Torie Kallin. Juristen har lämnat vilseledande uppgifter på ett medvetet sätt.

Affärsjuristen var projekthanterare vid kontaktsektariatet från juli 1996 till den 31 november 1997. Hans anställning omfattade 80 procent. I anställningsavtalet fanns en tydlig begränsning: på resterande 20 procent fick juristen inte under några omständigheter ta uppdrag som var kopplade till Göteborgs universitet eller till universitetets anställda.

Men det struntade juristen i. Genom sitt privata bolag fakturerade han universitetet nästan 200 000 kronor för uppdrag som ingick i anställningen.

Enligt Torie Kallin är detta frågan om avtalsbrott. Även när det gäller lagen om offentlig anställning är

juristens handlande tveksamt. Det är inte tillåtet att ta extrajobb som kan rubba förtroendet för arbetstagarens opartiskhet i arbetet eller som kan skada myndighetens anseende.

Avtal inte godkänt

Internrevisionen har granskat tre fakturor för juridiska konsultationer på sammanlagt 194 000 kronor som affärsjuristen genom sitt företag har fakturerat Centrum för Gastroenterologisk Forskning (CGF). 1995 tecknades ett avtal mellan CGF och ett läkemedelsbolag om uppdragsutbildning värt drygt fem miljoner kr årligen under tre år.

Internrevisionen visar att avtalet inte har hanterats på ett korrekt sätt. Det har nämligen inte godkänts av rektor eller dekanus, enligt de riktlinjer som gäller. Avtalet har inte heller diarieförts centralt.

Saknade F-skattsedel

Trots att två av de granskade fakturorna är markerade med ordet "F-skatt", saknade företaget F-skattsedel.

Internrevisionen drar slutsatsen att såväl Centrum för Gastroenterologisk Forskning som kontaktsektariatet har brutit i den interna kontrollen genom att inte kräva intyg på F-skattsedel. Under åren har samman-

lagt 613 000 kronor betalats ut för utförda konsulttjänster – utan att någon uppföljning av företaget ägde rum.

Internrevisionens chef Torie Kallin menar att det har varit klara svagheter i den interna kontrollen och bristande kompetens. Det gäller både kontrollen av fakturor och kravet på upphandling.

Bättre internkontroll

Hur ska man förhindra att något liknande händer igen?

– Med en god intern kontroll borde sådana här galenskaperna inte inträffa, säger Torie Kallin.

Lars Nordström är vicerektor och ansvarig för den s k tredje uppgiften. Han anser att det är ytterst beklagligt att en jurist – med uppgift att se till att relationer mellan universitetet och de enskilda anställda tas om hand på ett riktigt sätt – själv har agerat oetiskt.

– Vi måste i fortsättningen inte bara kräva att företaget har F-skattsedel utan också kontrollera att den också finns i verkligheten. Vår egen kontrollverksamhet måste uppenbarligen byggas ut, säger Lars Nordström.

ALLAN ERIKSSON

Nytt centrum för arbetsvetenskap

Styrelsen har beslutat att inrätta ett Centrum för arbetsvetenskap vid Temanämnden som ska ta ett samlat grepp om grupperingar som på olika sätt sysslar med arbetsvetenskap. Det nya centret ersätter de fyra tidigare centrumbildningarna: Centrum för studier av kulturkontakt och internationell migration (KIM), Forum för tvärvetenskap (där bl a kurser om social ekonomi och konfliktlösning ges), Ledningsgruppen för arbetslivsinriktad utbildning (LAU) och Internationella arbetsvetenskapliga studier vid historiska institutionen.

– Ambitionen är att få större slagkraft för arbetslivsfrågor. Vi blir en sammanhållen partner gentemot omvärlden, säger Sture Högglund på Temanämndens fakultetskansli.

Olovlig kopiering

Institutionen för musikvetenskap har under åren 1990-1997 piratkopierat totalt 65 000 sidor av verket "Nittonhundratalets musik".

Upphovsmännen krävde, i enlighet med Bonus riktlinjer, ersättning med en krona per sida och ett allmänt skadestånd med två kronor per sida. Bonus begärde närmare 200 000 kr i ersättning. Men det beloppet ansågs oskäligt högt, enligt universitetets jurist som hänvisade till att ersättningen borde utgå efter den prisnivån som gällde 1996. Efter ett antal förhandlingar har Göteborgs universitet och Bonus nu kommit överens om ersättning på 125 000 kr för kopiering. Beloppet faktureras institutionen för musikvetenskap.

Dr Fernströms pris

Årets Dr Eric Fernströms pris går i år till docent Jan Oscarsson vid avdelningen för fysiologi. Han får priset "för sina studier av tillväxthormonets roll i reglering av plasmakoncentrationen av apolipoproteiner och lipoproteiner". Prissumman på 600 000 kr delas lika mellan pristagare från landets sex medicinska fakulteter.

• Rektor har utsett ledamöter och ordförande i styrelsen för Kristinebergs marina forskningsstation för de tre kommande åren. Ledamöter är professorerna Susanne Holmgren, Sven Lindqvist och David Turner och ordförande konteramiral Claes Tornberg.

• Vicerektor Sven Lindqvist blir ordförande i biblioteksstyrelsen och universitetslektor Ulla Berglinth hans personliga suppleant i nämnden.

• Vid årsskiftet flyttar avdelningen för plastikkirurgi från institutionen för särskilda specialiteter till institutionen för de kirurgiska disciplinerna.

• Vid årsskiftet byter avdelningen för oral diagnostisk radiologi vid odontologen namn till avdelningen för oral- och maxillofacial radiologi.

Klartecken för apotekarutbildning

Högskoleverket har nu beslutat ge GU rätt att utfärda apotekarexamen.

– Det här visar att vi har kvalitet i vår utbildning, säger dekanus vid medicinska fakulteten, Göran Bondjers.

TIDIGARE HAR APOTEKAREXAMEN endast funnits vid Uppsala universitet, men den brist på apotekare som redan finns och som beräknas att bli större i framtiden har gjort att man insett nödvändigheten av ytterligare en utbildningsort. GU får examens-

rätten i konkurrens med Lunds universitet. Apotekarutbildningen kommer att bedrivas i samarbete mellan de medicinska, naturvetenskapliga och odontologiska fakulteterna vid GU och Chalmers.

Basen på den nya utbildningen kommer att vara densamma som för det redan befintliga biovetenskapliga läkemedelsprogrammet. I dag tar man in sextio studenter per år, i och med den nya utbildningen räknar man med att kunna öka antalet studenter till nittio. Utbildningen

beräknas kunna sätta i gång redan hösten år 2000.

– Beslutet har däremot inte inneburit några nya resurser, säger dekanus Göran Bondjers. Det får till följd att extra resurser inom universitetet måste omprioriteras.

Tre nya professurer vid GU och Chalmers gemensamt har också inrättats. Tillsättningen av dessa är dock ännu inte klar.

EVA LUNDGREN

Nypremiär för GU:s debattforum

VART ÄR GÖTEBORGS universitet på väg? Kravet på marknadsanpassning ökar allt mer i en globaliserad och konkurrensutsatt högskolevärld. Är det önskvärt? Oroväckande? Ett nödvändigt ont? Säg din mening om detta – eller om något annat – här på GU-debatt.

Sedan oktober är GU:s nya elektroniska debattforum öppet.

Ordet är fritt i GU:s debattforum. Några restriktioner i fråga om

ämnesval förekommer inte. Vår förhoppning är att debatten förs i den anda som präglar Göteborgs universitets vision: "Endast respekten för andra och intellektuell hederlighet utgör gränsen för vad som får sägas".

En nyhet i den nya strukturen är att du måste registrera dig för att delta i debatten. Det är dessvärre enda sättet att förhindra s k "spamming" (massutskick med e-post), vilket vi har haft en del problem med.

När du väl har skapat ett konto – registreringen tar en arbetsdag – är det fritt fram att skriva inlägg. Vill du bara läsa inläggen går det alldeles utmärkt att logga in som gäst.

Det är öppet för alla att följa debatten, men deltagandet är än så länge förbehållet anställda vid Göteborgs universitet.

Adressen till debattforum är: www.debatt.adm.gu.se

ALLAN ERIKSSON

Advokatfirma utreder skuldfrågan

UNIVERSITETET HAR ANLITAT en advokatbyrå för att utreda frågan om disciplinpåföljd för de ansvariga i MBA-programmets utbildning. Det framgår av universitetets remissvar till Högskoleverket.

Enligt universitetsdirektör Björn Järbur finns det i dag inte material som räcker för att ge de ansvariga disciplinära påföljder. Men eftersom Riksrevisionsverket har fått insyn i det privata bolaget GII:s räkenskaper, blir det lättare att ta reda på om någon gjort något allvarligt fel.

GU rättar sig efter kritik

HÖGSKOLEVERKET ANSER ATT det inte längre finns någon grund för att hålla fast vid kritiken mot Göteborgs universitet med anledning av det internationella MBA-programmet för kinesiska studenter. I ett beslut konstaterar Högskoleverket att GU har vidtagit tillräckliga åtgärder, både vad gäller den interna utredningen och återbetalningen av för höga kursavgifter. Åren det avskrivs därmed.

Samlat bibliotek i Haga?

KAN ETT SAMLAT samhällsvetenskapligt bibliotek placeras i Haga? Det ska Universitetsbiblioteket utreda. Förslaget har väckts av samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden.

Inom några år kommer Pedagoggen i Mölndal att flytta in till centrum, ett stenkast från området kring korsningen Vasagatan-Sprängkullsgatan. Det kan innebära fyra spridda biblioteksenheter – ekonomiska biblioteket, kurs- och tidningsbiblioteket, pedagogiska biblioteket och det integrerade institutionsbiblioteket i Haga. Ej rationellt anser nämnden och föreslår att ekonomiska ligger kvar, tidningsarkiven flyttar till UB för att ge plats åt pedagogiska och samhällsvetenskapliga samlingar. En tillbyggnad behövs sannolikt. Argument för omdirigeringen: Pedagoggen får bättre plats i sina nya lokaler, kontakten mellan ämnen och institutioner kan gynnas och området kring Haga får karaktären av ett sammanhållet campus.

HDK planerar en scenografiutbildning

EN SCENOGRAFIUTBILDNING om åtta poäng, förlagd till Högskolan för design och konsthantverk, kan snart bli verklighet. Någon mer omfattande scenografiutbildning finns inte i Sverige så behovet är stort.

I första hand tror vi att det är studerande inom inredningsarkitektur och design som kommer att söka utbildningen, säger Nils-Olov Halling, chef för konstnärliga fakultetskansliet. Men vi är också öppna för att ta in studenter från andra håll, till exempel från teatersidan. Det är fyra platser det gäller och det är alltså de två sista åren på en femårig utbildning som man skulle kunna ägna åt scenografi.

På HDK är man beredd att ta ansvar för utbildningen. Problemet är finansieringen.

Senast den förste december ska de olika institutionernas budgetar vara klara. Då vet vi om vi får resurser för att kunna starta utbildningen nästa år.

Odontologen slår larm

Akut brist på tandläkare

Det råder kris inom tandvården – inom en tioårsperiod kommer flera hundra tandläkare, hygienister och sköterskor att saknas inom tandvården i Västsverige. Flera landsting går nu aktivt ut och rekryterar tandläkarstuderande som ännu inte är klara med sin utbildning.

BRISTEN PÅ TANDLÄKARE beror bland annat på att många snart kommer att gå i pension och på att utlandet, särskilt Norge och England, lockat till sig många svenska tandläkare genom åren.

Neddragningar slår igenom

– Men framför allt är det den senaste neddragningen av antalet studerande som regeringen beslutade om år 1995 som nu slår igenom. Med den utbildningskapacitet som vi nu har kommer vi inom tio år knappt att klara av att möta Göteborgs stads behov av tandläkare, specialisttandläkare och hygienister. I övriga Västsverige finns redan stora problem, inte minst i områden som Dalsland och södra Älvsborg.

Det är Gunnar Dahlén, dekanus på odontologiska fakulteten, som utfärdar varningen. Sedan

sjuttioåret har antalet tandläkarstuderande sjunkit med cirka två tredjedelar och är nu nere vid cirka fyrtio studenter per år.

Brist på tandsköterskor

– Göteborg behöver omkring femton nya specialisttandläkare fram till år 2010. Vi kommer knappt att kunna tillgodose detta, och det finns inga som helst möjlig-

heter att dessutom få fram de cirka 60 specialisttandläkare som kommer att behövas i övriga Götaland.

Ett ännu större problem är bristen på tandsköterskor.

– Under de närmaste tio åren kommer det att fattas omkring

600 tandsköterskor i Västra regionen. Det är mycket få sökande till vårdlinjen på gymnasiet så situationen är väldigt bekymmersam.

Nedskärningen av antalet utbildningsplatser för tandläkare har också fått konsekvenser för forskningen.

Sverige långt framme

– Sverige har ju kommit väldigt långt när det gäller odontologisk forskning, men när den grupp lärare och professorer som är verksamma i dag är borta om tio år så kommer det inte längre att finnas folk som kan ta över.

Att återställa utbildningskapaciteten till vad den var innan 1995 års neddragningar – det är vad Gunnar Dahlén anser att man behöver göra.

– I och med de stora nedskärningarna har tandläkarutbildningen fått låg status och man har under några år haft problem med att rekrytera studenter. Men det håller på att ändras. Vi hade i år cirka tio sökande per plats och det är ju inte så dåligt. Tandläkare och tandhygienist har i dag blivit ett eftertraktat framtidyrke.

EVA LUNDRÉN

Mer flexibel lärarutbildning

Etnologi eller juridik? Två exempel på nya specialiseringar av lärarutbildningen vid Göteborgs universitet. Samtliga institutioner kan få ta emot lärarstudenter om utredningen "Att lära och leda" blir verklighet.

– Spännande, det här breddar läraryrket, tycker Gudrun Balke, chef för lärarutbildningsnämnden, LUN.

UTREDNINGEN "Att lära och leda – En lärarutbildning för samverkan och utveckling" är en i raden som vill vända upp och ner på skolan – en diger lunta om 500 sidor. Den innehåller många visioner och programförklaringar, men få konkreta förslag.

Ökad flexibilitet

Utredarna vill att framtidens lärare ska kunna rusta sig även med andra ämnen än de traditionella skol- och universitetsämnena. Tvärvetenskapliga eller tematiska studier är helt OK i en lärarexa-

men – flexibiliteten ska öka för att bättre svara mot det nya samhällets behov, heter det.

GU har nu lämnat sitt yttrandeslag på utbildningsdepartementets utredning till GU:s styrelse. Det blir både ris och ros.

– Skattningen av kostnaden för den nya lärarutbildningen är orealistisk. Vi ska inte behöva ta från annan verksamhet, fastslår Gudrun Balke.

Utredningen vill även se en ökad satsning på forskning om lärande. Det tycker GU är bra och poängterar vikten av att samtliga institutioner ska kunna delta.

Nytt vetenskapsområde

Därför avvisar GU förslaget om att inrätta ett nytt vetenskapsområde – utbildningsvetenskap. Det skulle isolera forskningen istället för att göra den bredare, skriver GU i sitt yttrande.

GU tycker precis som utredarna att ämnesteoritiska studier vid institutionerna ska integreras och

varvas med den verksamhetsförlagda delen – praktiken.

Och man betonar återigen lärarutbildningens forskningsanknytning. Examensarbetet ska ha både didaktisk och ämnesteoritisk koppling. Det innebär att samtliga institutioner vid GU kan få en viktigare roll för lärarstudenterna i framtiden.

GU diskuterar om en licentiatexamen eventuellt ska få ställningen som en självständig och meritgivande examen och inte som i dag bara vara en etapp i forskarutbildningen. Det skulle kanske göra att fler aktiva lärare fick tid, ekonomiska möjligheter och lust att läsa vidare, resonerar GU.

– Vi får en kompetenshöjning i skolan och lärarna som läser vidare kan föra med sig kunskap från fältet till universitetet, hoppas Gudrun Balke.

PETER OLOFSSON

Inga överraskningar i budgetproppen

Trots drygt 1 000 nya platser år 2000 kommer Göteborgs universitet att i stort sett ligga kvar på samma nivå de närmaste åren.

NEJ, GÖTEBORGS UNIVERSITET kan inte glädjas åt några rejäla tillskott för vare sig utbildning eller forskning i årets budgetproposition. Det blir ett fortsatt tufft ekonomiskt läge ytterligare några år.

– Det är ett mellanår, konstaterar budgetdirektör Per-Erik Eriksson. Vi kan nog räkna med betydligt större förändringar i budgetpropositionen och den forskningspolitiska propositionen för år 2001.

– Antalet helårsstudenter som vi har i dag motsvarar det uppdrag vi får från regeringen år 2002.

Ojämlig rekrytering

Några nyheter innehåller ändå årets budgetproposition. Regeringen ställer bl a tuffare krav på resultat inom områdena social snedrekrytering, etnicitet och jämställdhet. Vad gör

lärosätena för att t ex komma tillräta med den ojämlika rekryteringen?

– Regeringen tänker följa upp hur vi förklarar dessa mål, säger Per-Erik Eriksson. För GU:s del efterlyser man ett handlingsprogram för samverkan med det omgivande samhället och ett övergripande kvalitetsprogram för hela universitetet.

Prestationskrav

Per-Erik Eriksson ser också tecken på att regeringen planerar att införa prestationskrav som är kopplade till resursfördelningen i framtiden.

Regeringen har redan tillsatt en utredning, där man kommer att se över denna fråga.

– Det finns en antydning i propositionen om att vår handlingsfrihet, som vi haft under lång tid, kommer att beskäras. Regeringens ambition är tydligen att styra verksamheterna hårdare mot de nationella målen.

En annan ambition från regeringens sida är att öka satsningarna på tvärvetenskapliga utbildningar och

verksamheter. Bl a betonas vikten av att utveckla flerdisciplinär kompetens, t ex med en kombination av teknik, språk, ekonomi och kultur.

Regeringen ställer också upp ett antal examensmål. Göteborgs universitet når i likhet med flera andra lärosäten inte målen vad gäller examina för grundskolelärare 4-9 och gymnasielärare i naturvetenskapliga ämnen. Detta ser regeringen mycket allvarligt på och tänker följa upp utvecklingen.

Däremot när GU examensmålen för forskarutbildningen under åren 1997-1999. Men det blir, enligt Per-Erik Eriksson, mycket svårt att nå målen för den kommande treårsperioden.

– Jag är inte bekymrad eftersom resurstilldelningen i dag inte är kopplad till prestationskrav. Men om det blir en förändring på den punkten finns det all anledning till oro.

ALLAN ERIKSSON

Proppen i korthet

- Anslaget till grundforskning och forskarutbildning höjs med 779 miljoner kr under budgetåret 2000, varav de största satsningarna sker på de nya universiteten i Örebro, Karlstad och Växjö.
- Det stod klart redan i vårpropositionen att GU får 1 210 extra permanenta platser nästa år. De flesta av dessa platser har gått till naturvetenskap. En mindre del, 75 platser, tillkommer som följd av att Stenebyskolan införlivas med Göteborgs universitet.
- Regeringen har hittills prioriterat naturvetenskap och teknik. En viss förändring sker år 2001. Då kommer GU att få något fler platser inom medicin, humaniora och samhällsvetenskap.

Extra utbildningsplatser under perioden 2000-2002

2000	1 210 platser
2001	505 platser
2002	505 platser

Anslag till grundforskning och forskarutbildning vid GU

Beloppet räknas upp med 0,93 procent, den s k löne- och prisomräkningen.	
1999	795,6 milj kr
2000	799,1 milj kr

GU safari allt mer internationellt

18 procent av GU safaris besökare finns i USA. Bland de tio största besökarna finns även Tyskland, Storbritannien, Danmark, Finland och Kanada.

HÖGSKOLEVERKET FORTSÄTTER ARBETET med det nationella söksystem SAFARI, där GU safari ingår, och kommer under hösten att börja marknadsföra SAFARI mot gymnasieskolan. Systemet har väckt stort intresse internationellt och man diskuterar nu bl a inom EU hur ett liknande system kan byggas upp i Europa, där SAFARI självklart kommer att ingå.

I dag finns 596 projekt i GU safari, 42 procent av dessa har en populärvetenskaplig beskrivning. Med tanke på

att det finns ca 3 000 forskare vid GU och ännu fler forskningsprojekt är detta alldeles för lite. Många forskare, som inte har lagt in information i GU safari och som har egen hemsida, har klagat över att de inte vill ha information om sin forskning på två ställen och därmed få dubbelarbetet med inläggnings och uppdatering.

De ansvariga för GU safari har nu hittat en teknisk lösning för att ansluta hemsidorna och återkommer med information om detta i slutet av november.

Har du frågor eller synpunkter vad gäller SAFARI/GU safari, kontakta Tina Fernström på informationsavdelningen. e-post: Tina.Fernstrom@adm.gu.se, eller telefon: 773 48 34.

Generalmönstring av u-landsforskning

Vad har under det senaste kvartalet i Sverige hänt på det vetenskapliga område som traditionellt kallas u-landsforskning?

HUR HAR VERKSAMHETEN där – forskningen och förutsättningarna för forskningen – förändrats?

Vad har den givit för resultat?

I vilken utsträckning har den påverkat de svenska universiteten och det svenska samhället?

Det är några av de frågor som kommer att penetreras under den konferens som Internationella sekretariatet vid Göteborgs universitet och Statens museer för världskultur på uppdrag av Sida – och med anledning av att Sidas forskningsavdelning SAREC firar sitt 25-årsjubileum – den 13-15 januari nästa år kommer att arrangera.

Huvudansvarig för den är universitetsrådet för internationalisering, professor Björn Hettne.

Under åtta huvudrubriker kommer forskare från hela landet under konferensen att behandla ämnen som hälsa, naturresurser, utbildning och konflikthantering.

Tanken är att konferensen ska bli en generalmönstring av svensk utvecklingsforskning.

På programmet står, förutom workshops och paneldiskussioner, föreläsningar av Sida-chefen Bo Göransson och författarna Anders Ehnmark och Lasse Berg och ett samtal mellan Thandika Mkandawire, UNRISD (The United Nations Research Institute for Social Development), och Marcia Rivera, UNESCO.

Konferensansvariga är Anders Franck – tel 773 1209 – och Dora Kös-Dienes – tel 773 1634.

En av föreläsarna, Sida-chefen Bo Göransson

Avhandlingar

Vi hjälper dig att framställa din avhandling med Print on Demand teknik. Du lämnar ditt material som digitalt media eller pappersoriginal och vi producerar kostnadseffektivt.

Kontakta Jörgen Carlsson 031-775 02 00
e-mail jorgen.carlsson@parajett.se

PARAJETT
www.parajett.se

Parajett är en av universitetets ramavtalsleverantörer

Grundtviginstitutet anordnar tillsammans med Nordens folkliga akademi och Rørelsefolkthögskolornas intresseorganisation en konferens kring lärande och pedagogik i distansundervisningen inom folkbildning och högskoleutbildning. Kursen går av stapeln den 2-3 december på Nordens folkliga akademi på Nya varvet. Vill du ha mer information kontakta Maj-Lis Follér, tel 773 1310.

Börje Haraldsson och Eric Hanse gjorde om hela kursen i fysiologi och integrativ biokemi – med fokus på förståelse och reflektion.

Förebildlig mångfald

TEXT: KAJSA ASKLÖF
BILD: HILLEVI NAGEL

Årets pedagogiska lagpris får i år Börje Haraldsson och Eric Hanse på institutionen för fysiologi. De har förnyat kursen Fysiologi och integrativ biokemi så att den numera har färre föreläsningar, omväxlande pedagogik och aktivare studenter.

PRISSET VAR EN överraskning för docent Börje Haraldsson och studierektor Eric Hanse.

– Va, har vi fått pris? säger Börje Haraldsson när jag ringer för att göra upp om en intervju.

Men så är det. I motiveringen står det att de genomfört ”en radikal omdaning av en central kurs i läkar- och tandläkarutbildningarna”.

De båda ser märkbart belåtna ut där de sitter på Börje Haraldssons arbetsrum bland njurar i tvärsnitt och japansk konst. Institutionen kommer att få 100 000 kronor och de båda huvudlärarna får chans att äta middag med Drottning Silvia.

– Klart att det är uppmanande, säger Eric Hanse.

Anledningen till förändringen är att alltför många nytexaminerade läkare upplevde hoppet från passiv åhörare på föreläsningar till aktiv yrkesman som alltför stort.

– När man ställs inför kravet att hitta nya lösningar och driva en utveckling fungerar inte det passiva förhållnings sättet. Jag tror att de flesta av oss har upplevt att det helt plötsligt ställdes krav på oss som vi inte var förberedda för, säger Börje Haraldsson.

För att bli en duktig läkare krävs betydligt mer än att vara duktig på att anteckna och ta in mycket basfakta. Föreläsningarna på läkarlinjen har alltid varit många, men i

takt med att kunskaperna ökat har de också blivit allt mer detaljrika. Studenterna har fått ett berg av komplexa fakta över sig, medan helheten och sammanhangen hamnat i skymundan.

Vid en nationell utvärdering av läkarutbildningarna i Sverige framfördes synpunkten att studenterna hade svårt att göra självständiga och kritiska bedömningar och hade för dåliga kunskaper för att kunna arbeta förebyggande. Det visade sig också stå dåligt till med självkännedom och förmågan till inlevelse. Dessutom var studenterna otillräckligt förberedda på vad lagarbete och samarbete innebär.

Forum curriculum ansåg efter en genomgång av läkarutbildningen i Göteborg att kurserna var alltför överlastade med detaljer och att de genomfördes allt för isolerade utan hänsyn till helheten.

Ord som reflektion och studentaktiverande pedagogik var centrala när Börje Haraldsson och Eric Hanse började att sätta ihop den nya 22-poängskursen i fysiologi. Då hade man redan bjudit in företrädare för fysiologikurser runt om i landet och pedagoger från institutionen för pedagogik och didaktik i Göteborg för att höra vilka erfarenheter de hade.

Men till skillnad från många andra läkarutbildningar vill inte Börje Haraldsson och Eric Hanse ha en enbart problembaserad undervisning där man konstruerar nya problem åt studenterna varje vecka. Istället vill de ha mångfald bland de pedagogiska momenten och är inspirerade av pedagoger som Ference Marton och Tomas Kroksmark.

– Jag har följt upp kursen och frågat

tidigare studenter vilken typ av undervisning de hade haft nytta av. Alla svarade olika, och det tar jag som intäkt för att variationen är viktig, säger Eric Hanse.

Kursen i fysiologi innehåller moment som laborationer, seminarier, fördjupningsstudier, temaveckor och föreläsningar. Mycket av arbetet sker i grupper.

– Det finns ingen metod som är bättre än den andra, men variationen har ett värde i sig, säger Eric Hanse.

– Vi har minskat antalet föreläsningar radikalt för att studenterna ska få mer tid att själva läsa, samla in kunskap, diskutera och på så sätt få möjlighet till reflektion, säger Börje Haraldsson.

I botten finns ett slags mall som återkommer varje vecka. Kursen har en tydlig målbeskrivning och delmål. Varje nytt avsnitt inleds med föreläsningar, men varje vecka gör man också laborationer och håller seminarium där studenterna måste vara pålästa för att kunna delta i gruppdiskussioner.

– Studenterna har kunskaperna som de läst in aktuella och i diskussionen kan de få reda på om de förstätt rätt, säger Börje Haraldsson.

Under 20-veckorskursen har de tre delskrivningar där baskunskaper testas och, om man klarat dem, en avslutande muntlig tentamen där tyngdpunkten ligger på förståelse mer än basfakta.

– Det är ett sätt att testa om det mognat fram en djupare förståelse, säger Eric Hanse.

– Vi tycker att ämnet fysiologi inte är att rabbla basfakta utan att få en förståelse för hur kroppen fungerar. Då får man en solid grund att stå på. Vi vill förbereda studenterna för det arbete de ska göra – vare sig de blir kliniker eller forskare.

Och i Forumgruppens förslag till en ny läkarutbildning i Göteborg framhålls kursen som en modellkurs.

Ömsesidig stimulans

Bibelhebreiska anses vara ett svårt ämne som studenterna får brottas med.

Nava Bergman på institutionen för religionsvetenskap kastade ut den gamla, trista kurslitteraturen, och tog fram ett helt eget kursmaterial.

– Jag blev väldigt glad över utmärkelsen, även om det är många andra kompetenta lärare som också förtjänar priset. Priset är inte bara mitt – utan institutionsledningens. De gav mig förtroende, uppmuntran och stöd för att förnya och utveckla kursen i bibelhebreiska. Ledningen tillät mig att överge en etablerad kurslitteratur (från 60-talet) för att steg för steg utveckla något helt nytt.

– Men priset är också studenternas. De ställde upp som försökskänner för att prova ett nytt läromedel och utan deras uppmuntran och helhjärtade stöd hade det aldrig gått. Jag försöker stimulera till kreativt och

mångsidigt tänkande hos studenterna. När studenterna är nöjda med kursen ger det energi och kraft att fortsätta – det är stimulerande.

Hur tror du att priset kommer att påverka din framtid?
– Jag hoppas att det kommer att påverka mitt ämne. Bibelhebreiska är

Pedagogisk pristagare:
Nava Bergman

inte ett helt etablerat ämne vid GU ännu. Trots att ämnet har funnits så länge finns det varken en heltidstjänst eller en egen avdelning för hebreiska. Ämnet är splittrat mellan två institutioner, modern hebreiska vid institutionen för orientaliska språk och bibelhebreiska vid institutionen för religionsvetenskap.

– Jag hoppas att priset ska bidra till att samla modern hebreiska och bibelhebreiska under samma tak – så att ämnet kan vidareutvecklas.

Vilken betydelse har det pedagogiska priset?

– Det är bra att man lägger större vikt vid pedagogiska talanger och meriter. Det är oerhört viktigt med pedagogiken. Studenterna måste även ha roligt när de läser, det handlar inte bara om att ta poäng.

ALLAN ERIKSSON

Engagerande handledning

Hon är en framgångsrik handledare på C- och D-nivå och deltar aktivt i det pedagogiska förändringsarbetet.

Pristagaren är Sigrid Dentler, docent i tyska vid institutionen för tyska och nederländska.

– Det är en oerhörd glädje att få en så fin utmärkelse. Men man känner också en stor portion ödmjukhet. Att vara en god pedagog rymmer så mycket i sig som man inte lyckas leva upp till i alla situationer. Och det finns många goda pedagoger som förtjänar priset.

Varför tror du att du har fått priset?

– Jag förmodar att jag fått det för mitt engagemang för lärarutbildningsprogrammet, t ex för mina insatser för att öka de didaktiska inslagen inom lärarutbildningen genom att organisera och själv delta som föreläsare i olika ämnesövergripande blockdidaktiska seminarier för studenter med svenska/främmande språk i sin ämneskombination.

– Att jag fick priset beror nog också på mitt stora intresse för handledning av C-respektive D-uppsatsskrivande studenter. Jag tycker forskning är oerhört spännande och stimulerande och försöker förmedla lite av den här entusiasmen till studenter som jag handleder.

Vilken betydelse har det pedagogiska priset?

– Priset är ett slags markering av betydelsen av den sk pedagogiska skickligheten hos universitetslärare – en trend som blivit allt starkare vid tjänstetillsättningar under senare år.

– Kärnan i universitetets verksamhet utgörs naturligtvis av kunskapsgenerering, men kunskapsgenereringen måste, så vitt det är möjligt, mynna ut i kunskapsförmedling till våra studenter. Det här gäller i mycket hög grad för humanistisk fakultet, där den sk grundutbildningen är den absolut största delen av verksamheten. Att kunna locka till sig dessa studenter, stimulera dem till kritiskt tänkande

Pedagogisk pristagare:
Sigrid Dentler

och kunskapsförmedling ser jag som en stor utmaning inför framtiden, en framtid som i mångt och mycket präglas av tekniskt "nyttotänkande". Lite tillsatsat skulle man kunna säga: utan pedagogiskt skickliga forskare inom humanistisk fakultet ingen framtidig humanistisk fakultet!

ALLAN ERIKSSON

GU:s bästa föreläsare

Lektor Ronald Paul vid engelska institutionen har blivit utsedd till Göteborgs universitets bästa föreläsare av Filosofiska Fakulteternas Studentkår, FFS. Enligt juryns motivering får Ronald Paul priset Eloquentia (vältalighet) "för att han på ett avslappnat och naturligt sätt kan växla mellan olika undervisningsmetoder. Han är en god talare och lyssnare och anstränger sig för att få så många elever som möjligt engagerade. Han förmår också att skapa en trygg undervisningsmiljö, där studenterna vågar tala fritt".

Nytt biblioteksdatasystem!

UB har i dagarna avslutat utvärderingen av anbuden på ett biblioteksdatasystem som ska ersätta det VTLS-system som funnits sedan 1989.

Efter en sammanvägd bedömning av funktionalitet, flexibilitet, utvecklingspotential och pris, har Göteborgs universitetsbibliotek nu valt systemet Virtua. Kontrakt har skrivits med tillverkaren, VTLS Inc. i USA. Målet är att systemet ska kunna öppnas för allmänheten i augusti år 2000.

Virtua innehåller flexibla, enkla och låntagarvänliga sökfunktioner. Mer sofistikerade beställnings- och lånefunktioner finns också.

UB:s nya system kommer att få samma namn som det nuvarande GUNDA.

Nya programvaror för UB:s SPIRS-databaser!

En ny och bättre WebSpirs har i dagarna länkats upp till det 20-tal databaser som är sökbara med SPIRS gränssnitt.

Webbversionen har nu blivit mer funktionell och användarvänlig. Möjligheten att spara sina sökningar har förbättrats. Sökresultatet kan nu, förutom att skrivas ut som vanligt eller laddas ner på din egen hårddisk också skickas som e-post.

Det har också blivit lättare att spara referenserna för inläggning i referenshanteringsystem.

Flera nya funktioner kommer tillgå efter årsskiftet.

Nya Win- och MacSpirs programvaror läggs också ut.

Besök UB:s digitala bibliotek!
www.ub.gu.se/Gdig/

Öppet dygnet runt – direkt på din dator på arbetsplatsen och hemifrån.

Sedan länge har GUB:s olika webbsidor gjort urval för sina användare av relevant fritt tillgängligt material på Internet. Under de senaste åren har arbetet koncentrerats på att få fram en samling elektroniska tidskrifter, idag ca 2700 titlar och databaser, idag 120, och informationsresurser för universitetets behov.

Sedan mars 1999 har UB:s elektroniska resurser inom alla ämnesområden också presenterats samlat i Digitala biblioteket. Studenter, forskare och lärare vid universitetet har via Digitala biblioteket tillgång till de elektroniska samlingarna – vid arbetsplatsen, på UB och hemifrån – dygnet runt.

För tillgång hemifrån krävs uppkoppling via GU:s modempool eller anslutning till TeleNordia-avtalet för studenter och anställda vid Göteborgs universitet.

”Språken är en gåva – inte ett straff”

Människors möten och språkens mångfald är det som fascinerar Dora Kós-Dienes allra mest. Inte så underligt att hon stortrivs på sin arbetsplats KIM, som är Centrum för studier av kulturkontakt och internationell migration.

TEXT: LENA CARLSSON
BILD: HILLEVI NAGEL

När människorna efter syndaflo- den ville bygga en stad med ett torn som räckte upp i himlen hindrades de av Gud, enligt första Mosebok. ”Välän, lät oss stiga dit ned och förbistra deras tungomål, så att den ene inte förstår den andres tungomål,” sade Herren och spred ut människorna över jorden. Staden fick namnet Babel som betyder förbistra på hebreiska.

– Hur människor hanterar flerspråkigheten i världen hör till de intressantaste frågorna inom lingvistik. Bibeln beskriver fenomenet som en konsekvens av Babels torn. Men jag vet inte om jag vill se de olika språken som ett straff, man kan lika gärna se dem som en gåva, säger Dora Kós-Dienes.

Men hon tycker det är fängslande att försöka föreställa sig hur världen skulle se ut om vi bara hade ett enda språk. Många problem skulle aldrig dyka upp då. För många år sedan i Ungern skrev Dora Kós-Dienes en rapport om världens språk ur sociolingvistisk synvinkel. Där drog hon slutsatsen att antalet språk i världen minskar totalt, även om nya tillkommer.

– Det handlar mycket om politik. Hur ska språken delas in? I det forna Jugoslavien var serbokroatiska det officiella språket, i dag finns där tre språk. Tyska räknas som ett enda språk men skulle lätt kunna delas in i flera, bland annat i schweizertyska och i letzeburgisch, som talas i Luxemburg, konstaterar Dora Kós-Dienes.

Människor hittar också på nya språk, när de måste kunna kommunicera med varandra men inte kan varandras tungomål och saknar ett tredje gemensamt språk som kan användas som hjälpspråk, lingua franca. I dag fungerar engelska som hjälpspråk i allt fler länder, inklusive Sverige.

– Sverige fungerar på många sätt faktiskt som en tvåspråkig nation. Inom fler och fler områden krävs det i dag kunskaper i engelska. Det gäller exempelvis i utbildningen och på olika arbetsplatser, bland annat på universiteten. Många invandrare har goda kunskaper i franska och tyska men det räknas inte, säger Dora Kós-Dienes.

I ett pågående projekt om bosnier i Göteborg ska de flyktingarnas integration följas under många år. Det är första gången en så stor och enhetlig grupp kan studeras redan från ett tidigt stadium. Integrationen undersöks ur

ett stort antal aspekter, bland annat språkutveckling, socialt nätverk, boende och religiös utveckling. Men begreppet integration är svärdefinierat.

– Vem är det som ska integreras, individen eller gruppen? Och i vad ska integrationen ske? Andra viktiga frågor är vilken roll språk och arbete spelar för känslan av tillhörighet. Här upptäckte jag en intressant sak. Språket behöver inte alls vara avgörande för samhörighetskänslan. Bland de bosniska flyktingarna kan de som är dåliga på svenska känna sig mer hemmastadda i Sverige än de som lärt sig bra svenska. Det kan hänga samman med olika förväntningar.

Högutbildade är ofta duktiga i svenska men får kanske inte det jobb de vill ha. Lågutbildade har lättare att finna arbeten som passar deras ambitionsnivå men behåller inte alltid svenska, säger Dora.

Sådana här frågor diskuterades på den elfte nordiska migrationskonferensen som hölls i Göteborg 28-30 oktober, och som Dora Kós-Dienes lagt ned mycket tid på. Konferensens tema var ”Integration – jobb, men inte bara jobb”. Den handlade om integration, arbetsmarknad och undervisning. Bakgrunden till konferensen är den ökade segregation som ägt rum mellan

invandrare och nordbor under senare år. Många menar att ökningen beror på de snabba förändringar som sker när industrisamhället övergår i informationssamhället. Dessa förändringar skapar problem på arbetsmarknaden och i de etniska relationerna. I konferensen deltog forskare, lärare, politiker och representanter för näringslivet, facken och den offentliga sektorn. Dora Kós-Dienes var med i alla förberedelserna inför konferensen.

– Jag älskar att organisera konferenser! Allt från att formgiva programmet till att kontakta deltagarna är lika roligt, säger Dora, som just börjat planera den stora u-landskonferens som internationella sekretariatet i januari nästa år på uppdrag av SIDA ska arrangera.

I konferenserna deltar många gästforskare från andra länder. Dora tycker det är spännande med alla kulturmöten som uppstår när människor från olika länder träffas. Då händer det saker. Och hon har konstaterat att vi har en fantastisk förmåga att överbrygga spräcklyftor när vi gör någonting tillsammans.

– Jag har varit med i ett projekt om flerkulturell kommunikation på arbetsplatsen. Där måste jag göra timtals med bandinspelningar för att

lyckas hitta något enda missförstånd, berättar Dora Kós-Dienes.

Hennes personliga erfarenheter har också gett henne en positiv syn på det här med att vara invandrare. Dora kommer från Ungern och flyttade till Sverige 1977 sedan hon träffat sin man. Även han har ungerskt påbrä men är svensk medborgare.

– Men jag har egentligen aldrig sett mig som invandrare. Jag gifte mig ju bara med en svensk! säger Dora, som läste engelska, ungerska och allmän språkvetenskap i Ungern. Den som läser ungerska i Ungern måste välja ett germanskt språk också. Av en tillfällighet valde Dora svenska.

– I Sverige hamnade jag sedan som doktorand på institutionen för lingvistik i Göteborg. Jag började också arbeta på KIM. Så jag har haft tur, det var nog lättare att komma hit 1977 än idag. Jag är ju inte heller någon flyktning utan kan åka hem till Ungern när jag vill, säger Dora som trivs mycket bra i Sverige bortsett från att vären kommer för sent. Hon älskar svenskar och tycker inte alls att vi är kyliga i sättet. Kanske beror det på att Dora själv är en spontan natur. Hennes stora intresse för möten mellan människor av olika kulturer har nog också spelat in.

KIM började som en ideell gräsrotsorganisation 1977, när några lärare, forskare och doktorander träffades för att diskutera frågor om bland annat flerspråkighet, kulturmöten, migration och invandrare. Deltagarna representerade ett stort antal olika discipliner. Verksamheten har ända från början varit starkt utåtriktad. Eftersom KIM är en liten institution arbetar Dora Kós-Dienes också med administration, förutom med forskning och undervisning.

– Jag söker pengar, planerar, forskar och skriver rapporter. Det är roligt att vara med i hela kedjan. Jag skulle kanske önska att jag hade lite mer tid till forskning, men jag trivs med det administrativa arbetet också. Det är intressant att få insyn i hur regelverket på universitetet fungerar. Idealet vore om också universitetets administration praktiserade på en forskningsinstitution. Då skulle de bättre förstå forskarnas villkor. Administrationens uppgift ska ju vara att stödja forskarna och inte tvärtom. Det går till exempel inte alltid att följa alla regler rigoröst, ibland måste man fatta snabba beslut och samarbeta över gränserna, säger Dora Kós-Dienes.

KIM hör till Temanämnden som är en sorts egen fakultet med ett antal centra för tvärvetenskaplig verksamhet. Dora jobbar också för en annan av Temanämndens enheter som kallas Kollegium SSKKII, vilket står för språk, semantik, kognition, kommunikation, interaktion och information. Ett projekt handlar till exempel om tekniska hjälpmedel för kommunikationshändikappade. Ett annat projekt rör sig om kulturskillnadernas roll när det gäller kinesers och japaners attityder till hjälpmedel inom kommunikationsteknologin, som telefoner, e-post och datorer. När Dora Kós-Dienes kommer in på det här ämnet är det enda gången hon visar frustration.

– Det finns många mycket intressanta projekt där vi måste arbeta tvärvetenskapligt vilket jag tycker är roligt. Men jag önskar att vi fick lite mer hjälp från universitetet. Vår verksamhet är helt och hållet externt finansierad och det går åt avsevärd tid till att söka pengar. Vi behöver ju allt som andra institutioner behöver. Nu får vi inte ens medel till administration och kontorsmaterial. Det känns som om universitetet inte uppskattar vårt arbete. Många doktorander och unga forskare arbetar med dessa projekt. De presenterar ofta sina resultat som universitetets, till exempel på internationella konferenser. Det är viktigt att kunna anställa de disputerade i projekt, annars finns risken att de försvinner till andra universitet, säger Dora Kós-Dienes.

Hon arbetar också på sin avhandling, som handlar om möten mellan läkare och patient. Här gäller det inte invandrare, men Dora tycker det skulle vara intressant att fortsätta med ett projekt där parterna har olika ursprung. I avhandlingen undersöker hon vad som händer i samtalen mellan läkare och patient. Varför blir de som de blir och vilken betydelse har olika förväntningar? Hur bär sig parterna åt för att få fram sitt budskap och leda samtalet dit de vill?

Som en röd tråd genom Doras olika arbetsuppgifter löper intresset för språkets roll i människors möten.

NAMN: Dora Kós-Dienes

ÅLDER: Glömd

YRKE: Lingvist, det vill säga språkvetare, och akademisk mångsysslare

BOR: Björkekärr

ÅTER GÄRNA: Räkör, kyckling i

Cumberlandsås, Sachertårta

FAVORITFÖRFATTARE:

Péter Esterházy, Pär Lagerkvist och

John LeCarré

Exkursioner, laborationer och föreläsningar med bredd gjorde Universitetets veckor till ett framgångsrikt öppet hus: över tiotusen besökare tog del av de drygt trehundra programpunkterna.

GU Journalen gjorde några nedslag.

USA:s nationalism som idé

Humanistdagarna

Fysikern Michael Duff och filosofen Simon Blackburn har lämnat den brittiska universitetsvärlden och istället sökt sig till USA. Med utgångspunkt från deras intryck gjorde Sven-Eric Liedman några reflektioner kring förhållandet mellan USA och Europa. Jämförelsen handlade om skilda samhällen och universitetstraditioner.

Michael Duff menar att nivån på grundutbildningen i USA är låg. Det kan förklaras med de amerikanska skolorna under lång tid fått förfalla. Men forskarutbildningen håller desto högre kvalitet, mycket tack vare studenter från andra delar av världen. "USA:s storhet är att assimilera de duktiga och studiehungliga utifrån", sammanfattade Liedman.

Ända anser Liedman att nationalismen är betydligt större i USA än i Le Pens och Jörg Haiders Europa. Det motiverades bl a med att amerikanska skolbarn varje morgon svär en ed till flaggan.

Liedman påpekade samtidigt att den amerikanska nationalismen är bunden till en idé snarare än till ett homogent folk. Tanken utvecklades av Roland Anrup, som talade direkt efter Liedman. Enligt Anrup har européerna en del lära av Förenta Staternas författning. I den tyska traditionen hänger medborgarskap samman med etnicitet. Men den amerikanska medborgartanken är befriad från ras- och blodsmystik.

DAVID ANDERSSON

Svenska populärt ute i världen

Om hur svenskan utvecklats genom inflytande från plattyska, latin, franska och engelska och om vad som kan vänta svenska språket i framtiden, berättade professor Bo Ralph i sitt föredrag "När svenskan mötte Europa".

Bland annat fick vi veta att svenska språket är ett av världens äldsta fungerande nationalspråk kopplade till ett autonomt rike. Därför har vi länge tagit vårt språk för givet. Men språkdebatten har på senare tid intensifierats, inte minst på grund av EU-medlemskapet, och Svenska språknämnden har bland annat uppmanat till lagstiftning om svenskan som officiellt språk i Sverige.

Men intresse för svenska finns också ute i världen. Professor Bo Ralph berättade att det bedrivs undervisning i svenska vid mer än 200 universitet utanför Sverige. Inte minst i Östeuropa finns skolor med svenska på schemat. Nya berikande språkmöten är alltså att vänta i framtiden både här hemma och lite varstans ute i världen.

EVA LUNDRÉN

Kultur utan gränser

Finns det en europeisk litteratur? frågade professor Lars Lönnroth vid sin söndagsföreläsning under Humanistdagarna. Ja, om man får höra en saga som handlar om tre bröder, där de två äldsta är kloka och strävsamma medan den yngste är lat och dum och som slutar med att det är den yngste som får prinsessan, då vet man att det där är en europeisk saga. Myter, visor, folksagor liknar varandra i hela Europa, vare sig det nu beror på att de spritts från land till land eller om de går tillbaka på mycket gamla urindoeuropeiska tankar och föreställningar. Europeisk litteratur har också påverkats av kyrkans helgonlegender, psalmer och självbekännelselitteratur, liksom förstas av det klassiska arvet.

Men kulturen blir allt mer global, konstaterade professor Lars Lönnroth. Europeisk kultur har erövrat världen, men andra kulturer har också kommit till oss och blandas allt mer med vår.

Några klara gränser mellan vad som är typiskt europeiskt och vad som inte är det går alltså inte längre att urskilja. Det visar sig också genom att svensk litteratur, till exempel Tomas Tranströmers dikter, är uppskattad i hela världen, även i så annorlunda kulturer som bland annat den japanska.

EVA LUNDRÉN

Europa var i år temat för Humanistdagarna.

Från grävpinne till joystick

Samhällsvetenskapens dag

Erland Hjelmquists föredrag spände över en ofantlig tidsrymd. Hans ämne var inget mindre än det mänskliga tänkandets utveckling "från grävpinne till joystick".

För cirka 35 000 år sedan tros människor för första gången ha tillverkat modeller av de omgivande tingerna. Det var ett avgörande steg i tänkandets historia, saker som blivit avbildade upplevs på ett helt nytt sätt.

Den här revolutionen kan förklaras på olika sätt. Vissa forskare menar att den måste hänga samman med en biologisk förändring av människorna. De kan inte under tiotusentals år ha haft en

förmåga att skapa symboler som inte kommit till användning.

Hjelmquist övertygades inte av det argumentet. Han påpekade att det tog ytterligare 30 000 år innan de modellskapande människorna, som bevisligen är biologiskt identiska med oss, fick ett fullt utvecklat skriftspråk.

Därmed tangerade han en annan stor fråga. Under senare år har de biologiska förklaringsmodeller blivit allt mer vanliga. Men trots allt är människan en kulturell varelse, alltså något mer än sina gener.

DAVID ANDERSSON

De flesta av lunchföreläsningarna i universitetsaulan drog fulla hus.

"Havets vargar"

Lunchföreläsningar

Späckhuggare lever tillsammans i social gemenskap – i flera generationer. Även hannarna stannar i flocken och vårdar ungarna.

Den som tog vara på chansen att få i sig en bit mat denna dag under Universitets veckors lunchföreläsningar fick också stillet – eller kanske väckt – sin nyfikenhet om valar.

Marinbiolog Anna Bisther, som under lång tid har studerat späckhuggare i Nordnorge, delade med sig av sina kunskaper om varför valar håller ihop i generationer.

Det är framför allt späckhuggare som har en utpräglad flocksammanhållning. Varför väljer fullvuxna hannar att leva i en nomadtillvaro med en annan hanne i en flock? Även hannarna vårdar ungar, systemen eller moderns ungar. Ungarna lär sig av de äldre. Kan det vara ett gemensamt, nedärvt beteende alltså det gemensamma ursprunget?

Och hur kommer det sig egentligen att späckhuggare inte tappar bort varandra ute på de vida världshaven? Troligen beror det på att de har ett välutvecklat språkssystem, menar Anna Bisther, där det handlar om att lära sig att tyda och förmedla signaler. Varje flock har en egen "dialekt", med egna signaler och visslingar.

Hur låter det när späckhuggare kommunicerar på havsdjupen? Det är inte utan anledning de brukar kallas "havets vargar".

ALLAN ERIKSSON

Späckhuggare – ett utpräglat flockdjur.

Ögonblicksbild från Tundra Nordväst 99.

Öppet hus om biologisk mångfald

Naturvetenskapens dag

Botaniska institutionen bjöd på vernissage under Naturvetenskapens dag den 23 oktober. Besökarna kunde titta på svampar och mossor i mikroskop, lära sig mer om växter som ger allergi, om DNA-laserbotanik och läsa om Linnés älsklingsblomma, Linnea. Dessutom fanns vackra bilder från Ecuadors flora och stora planscher där man kunde lära sig mer om botanisk forskning: bland annat fick vi veta att människan i dag känner till cirka 1,6 miljoner arter av levande organismer på jorden men att man räknar med att det ska finnas sammanlagt minst fem miljoner arter.

Framför allt tropiska områden väntar ännu på att bli utforskade.

På utställningen kunde man också lära sig mer om polarexpeditionen Tundra Nordväst 99, där fyra forskare från GU deltog. Med en kanadensisk isbrytare färdades man 10 000 kilometer under tio veckor och bland annat tog man sig igenom mer än metertjock is. Eftersom den biologiska mångfalden är så låg på tundran lämpar den sig utmärkt för grundforskning om bland annat samverkan mellan växt- och djursamhällen.

EVA LUNDGREN

Globaliseringens utmaningar

V i lever i en tid av kommersialisering som, efter att ha inletts för två decennier sedan i ett fåtal nationalstater (Pinochets Chile, Thatchers England och Reagans USA), blivit ett dominerande internationellt fenomen.

Den rena marknadshushållningen har tillskansat sig en internationell hegemoni, ofta uttryckt i termen "globalisering" eller i frasen "historiens slut", innebärande att marknadssystemet numera är helt allenarådande och kommer att så förbli. Som tidigare framförts i krönikor av Gunnar Falkemark och Amanda Peralta får detta viktiga konsekvenser för universiteten och de villkor på vilka undervisning och forskning kommer att bedrivas i framtiden. De använder emellertid begreppet "internationalisering", vilket kan tolkas som ett ifrågasättande av universitetets internationaliseringspolicy.

Globalisering som process rymmer en rad olika förändringar, alltifrån kommunikationsteknologi till kultur. En del är positiva, andra mer problematiska.

Globalism som ideologi kan definieras som den oreserverade tron på en marknadsstyrd värld.

Utöver forskning och undervisning förväntas universiteten leva upp till olika samhällskrav. GU har tagit denna "tredje uppgift" på allvar och medverkat i flera lyckade kommersiella evenemang, nu senast den uppmärksamade Shanghaiveckan, och senare i höst Sydafrikasatsningen, där GU och Göteborgs stad arrangerar olika aktiviteter i Port Elisabeth.

Men redan i begreppet "tredje uppgiften" ligger att det finns två andra huvuduppgifter. Genom forskning och utbildning speglar och analyserar universitetet samhällets förändringar, och till dessa förändringar hör i dag först och främst globalisering av nationella och lokala samhällen, som det är internationaliseringens uppgift att kritiskt förhålla sig till. Ekologiska system erkänner inga politiska gränser, detsamma gäller även många sjukdomar, de "nya krigen" är globala massmediala föreställningar, det nationella samhället styr inte längre ekonomin, arbetsmarknaden är internationell, och även det lokala samhället är numera multikulturellt. Forskningsamarbete sker också normalt som en transnationell aktivitet, ja det hör till forskarnas uppgift att tillsammans med forskare på andra platser utforska globaliseringens tillstånd och konsekvenser.

Med begreppet internationalisering i universitetssammanhang vill jag förstå en medveten anpassning till den globaliserade verkligheten. Alltsedan 1970-talet och den Östergrenska utredningen om den högre utbildningens internationalisering har mycket gjorts för att öka universitetens beredskap när det gäller att hantera externa utmaningar. Nya ämnen med internationell inriktning har tillkommit, och universiteten har tillförts särskilda resurser för att bygga ut sina internationella kontakter. Internationalisering måste i själva verket ses som en central kvalitetsfråga.

Att sätta likhetstecken mellan internationalisering av den högre utbildningen och forskning, å ena sidan, och kommersialisering av universitetets verksamhet, å den andra, innebär därför en svårartad begreppsförvirring. Det finns inte längre något nationellt staket, inte ens en europeisk mur, att huka sig bakom. Svaret på globaliseringens utmaningar och globalismens anspråk på anpassning måste vara fortsatt internationalisering, men med fasthållande av universitetets autonomi och kritiska funktion i samhället. Den kampen måste föras på varje universitet – vid varje fakultet och på varje institution

BJÖRN HETTNE

Universitetsråd med ansvar för internationaliseringen vid GU

(Läs mer om GU:s internationaliseringspolicy på internationella sekretariatets hemsida – www.is.adm.gu.se)

GU skeptiskt till "franking"

"Franking" ska ge en mer rättvis bedömning. Det hoppas universitetskansler Sigbrit Franke, som dragit igång en nationell kvalitetsbedömning där bl a rekryteringen av studenter ska undersökas.

Men utvärderingen får hård kritik från Göteborgs universitet.

HÖGSKOLEVERKETS BEDÖMARGRUPP kommer till Göteborgs universitet den 23 november och ska då granska hur GU arbetar med jämställdhet, studentinflytande och social och etnisk mångfald. Tanken med "franking" är att lyfta fram goda exempel och visa på vilka resultat som uppnåtts inom dessa områden.

Ytlig genomgång

Men vicerektor Berit Askling är kritisk mot Högskoleverkets bedömning. I princip är det är bra att jämställdhet, studentinflytande och etnisk och social mångfald bedöms, menar hon.

– De är viktiga kvalitetsaspekter och väl värda att uppmärksammas, men jag är kritisk till hur undersökningen genomförs och den korta tid som bedömargruppen har på sig.

– Det kan inte bli något annat än en ytlig genomgång, säger hon.

Berit Askling menar också att redovisningstiden har varit allt för kort.

– För att göra en rättvis beskrivning av alla de åtgärder och insatser som görs inom enskilda institutioner behöver vi längre tid för att ta fram ett bra underlag. Vi har bara hunnit undersöka vad som har gjorts på fakultetsnivå.

Svårt att bedöma kvalitet

Som styrelseledamot i Högskoleverket har Berit Askling framfört protester mot utvärderingen:

– Högskoleverket ska ägna sig åt kvalitetsbedömning. Det vore bättre att använda pengarna till att utveckla metoder för att bedöma kvalitet i den utbildning studenterna får än till att

rangordna lärosäten med tanke på så svarbedömda företeelser som frankingen avser.

– Det är svårt att mäta vilka satsningar som gett effekt. Hur ska man mäta hur långt man nått i arbetet med att främja t ex studentinflytande? För Göteborgs universitet med 36 000 studenter ter sig detta som en omöjlig uppgift. Det är betydligt lättare att göra sådana uppskattningar på små och medelstora högskolor.

Ett slag i luften

Det finns också problem med att undersöka den etniska och sociala mångfalden. Att notera den sociala bakgrunden när studenten registrerar sig är inte tillåtet. Sammantaget varnar Berit Askling för att snabbutredningen blir ett slag i luften.

– Det finns en risk för att Högskoleverkets "franking" blir lika ytlig och godtycklig som Moderna Tidars ranking – vilket är olyckligt med tanke på

Frankes goda ambition att försöka göra en mer rättvis utvärdering av kvaliteten i den svenska högskolan än Moderna Tider.

Högskoleverkets bedömargrupp ska välja ut goda exempel. De lärosäten som tar hem pris presenteras på Högskoleverkets kvalitetskonferens i Eskilstuna i januari nästa år.

ALLAN ERIKSSON

FAKTA/ "franking"

Bakgrunden till "franking" är Moderna Tidars kontroversiella ranking av landets universitet och högskolor förra året. Det var en granskning som väckte både jubel och indignation i den akademiska världen.

Universitetskansler Sigbrit Franke gick ut hårt och kallade granskningen för osaklig och ytlig. Som svar på den kom hon med idén om "franking".

Svagt stöd för Thamprofessorer

En resursförstärkning för de institutioner som fått de nya professurerna, snarare än ett led i ett långsiktigt jämställdhetsarbete – så kan man sammanfatta den undersökning Birgitta Jordansson presenterar i sin rapport om de så kallade Thamprofessorerna.

BIRGITTA JORDANSSON, fil. dr i historia, har på uppdrag av Nationella sekretariatet för genusforskning granskat vad som hänt de kvinnliga professorer som tillsattes för att rätta till könsojämlikheten inom universitet och högskolor. I sin rapport "Jämställdhetens villkor" ger hon en kliven bild av vad satsningen fått för resultat.

– Själva initiativet uppskattas av de kvinnliga professorerna, säger Birgitta Jordansson. De har mottagits väl på sina institutioner. Farhågorna att de skulle uppfattas som något slags B-professorer har inte besannats men det beror säkert på att de är så väl meriterade att de rimligen borde fått sina tjänster även i helt öppen konkurrens.

Problem att få pengar

Men många har problem med att få pengar till kringresurser, vilket medfört att det blivit färre kvinnliga forskarasistenter och doktorander än vad man hoppades. Det har också hänt att pengar som varit mer eller mindre reserverade för dessa tjänster istället använts för annat. Ett exempel på det är professorer i teoretisk kemi, Elfi Cremer. Hennes årliga bidrag på 80 000 kronor från

NFR kommer från och med i år att istället ingå i fakultetens allmänna resurs. Även hennes två doktorander kommer att dras in när deras fyraårsperiod är slut, vilket gör det omöjligt för henne att i fortsättningen bedriva undervisning.

– Professorerna känner att de har förväntningar på sig att bidra till jämställdheten men bristen på resurser gör att de inte kan leva upp till kraven. Det finns alltså ett glapp mellan vad universiteten lovade när de sökte Thamprofessorerna och vad som faktiskt sedan har hänt.

EVA LUNDGREN

Birgitta Jordansson konstaterar i sin rapport att de nya Thamprofessorerna får dåligt stöd.

FAKTA/Thamprofessorer

År 1995, under Carl Thams tid som utbildningsminister, beslöt regeringen att inrätta ett antal doktorand-, forskarasistent-, och professorstjänster inom universitet och högskolor för underrepresenterat kön. Man föreslog positiv särbehandling som ett medel att öka andelen kvinnor, men skillnaden mellan kvalifikationer fick dock inte vara för stor. Medan tillsättandet av doktorand- och forskarasistenttjänster inte rönt någon större uppmärksamhet har de 31 nya professurerna varit omdebatterade, framför allt för att man befarat att kön skulle gå före kvalitet.

Trots satsningen har andelen kvinnliga professorer bara ökat marginellt i Sverige och vid GU förväntas andelen sjunka något nästa år.

FOTO: USA ARBETSTIDEN

Välkomstfest för nya studenter

Vicerektor Ann-Mari Svennerholm var en av talarna som hälsade universitetets nya studenter välkomna vid årets Akademiska kick-off. De 930 nya studenter som deltog tågade sedan från Vasakyrkan över till Studenternas hus, där det bjöds på taco-buffé och godbitar ur Göteborgs musik- och kulturliv. Rikard Wolff, Quartango från Teater Bhopa och Rally-gänget stod för några av kvällens mest uppskattade programpunkter.

TIPSA
GU Journalen

E-post: gu-journalen@gu.se

"Forskare måste lova mindre"

Populärt skriven naturvetenskap är bra underhållning. Men den är farlig för allmänheten. Det anser Harry Collins, professor i sociologi vid Cardiff University som nyligen gästade Göteborg.

NÄR HARRY COLLINS och Trevor Pinch för sex år sedan publicerade boken "The Golem: What you should know about science" förklarade de krig mot den traditionella bilden av naturvetenskapen. De hade klivit in i forskarnas slutna rum, och klätt av dem deras objektiva skrud.

Harry Collins var varken först eller ensam – historiker och sociologer har studerat hur vetenskaplig kunskap faktiskt produceras i ett par decenniers tid – men debatten, som länge hade legat och pyrt, flammade nu upp och blev mycket hätsk.

Sedan dess har den brittiske professorn varit en av huvudpersonerna i det som kommit att kallas Science Wars. Trots att han och andra vetenskapsforskare lagt ner stor möda på att hyfsa debatten har deras ståndpunkter ofta missförstått grovt.

GU Journalen träffade den brittiske professorn under hans besök i Göteborg i slutet av september.

Vilka experter är mest övervärderade i dag?

– De naturvetenskapliga populärförfattarna. Jag kan inte se vilken nytta de gör; de sysslar med underhållning. Problemet är att många av underhållarna vill bli seriöst lästa. Och de förmedlar inte en seriös beskrivning av naturvetenskapen för den förbryllade medborgaren som vill förstå vad vetenskap är, och hur han kan använda den, och hur han borde bedöma den.

Kan du exemplifiera?

– Jag syftar på varje form av vetenskaplig litteratur som behandlar

naturvetenskap när den är alltför färdig, alltför komplett. Mätningarna kring den kosmiska bakgrundsstrålningen till exempel, beskrivna i den populära boken "The Face of God". Bilden man får är att forskarna har producerat häpnadsväckande rön som kan konkurrera med de ultimata sanningarna. Folk uppmanas att tro att vetenskapsmän kan producera denna typ av universell och perfekt sanning inom andra områden som förbryllar allmänheten. Och det kan de inte.

– En mycket bättre modell av naturvetenskapen är långsiktigt prognosticerande av vädret. Hur väl kan forskare förutsäga vädret inom en månads tid? Det skulle människor fundera över.

Vilka ofärdiga vetenskapliga fält borde vi fokusera i dag?

– Vi har många intressanta arenor, speciellt på genetikområdet. Global uppvärmning är ett annat teknologiskt problem som bekymrar oss.

Genetikfrågor debatteras friskt i Storbritannien. Vad handlar debatten om?

– Just nu mycket om genetiskt manipulerad mat. Proteströrelser försöker hindra varje form av sådan odling, till och med på experimentell basis. Allmänheten är väldigt förvirrad och skeptisk. Folk lutar inte på något som forskarna säger på grund av alltför många brutna löften i det förflutna. Forskarna gjorde exempelvis – tillsammans med politikerna – mycket dåligt ifrån sig under krisen med galna-ko-sjukan.

– Jag tror faktiskt att folk borde lita

Meteorologer förmedlar en mycket bättre bild av hur vetenskap fungerar än de populärvetenskapliga författarna, anser Harry Collins, en av världens ledande vetenskapsforskare.

mer på forskarna i den här debatten. Men jag förstår varför de inte gör det.

Vad kan forskarna göra åt det? – Vad de kan göra just nu är svårt att säga. Men på lång sikt: Lova mindre, och se till att ni håller era löften!

Vad har gått snett i genetikdebatten?

– Skillnaden mellan faran för att genmanipulerad föda ska skada hälsan och den ekonomiska och politiska faran i sammanhanget måste redas ut. Min egen åsikt är att vi borde vara försiktiga med genmanipulerade organismer av samma anledning som vi i Storbritannien hade att inte äta frukt från Sydafrika under apartheid-regimen. Men jag tror inte den genetiska faran är så stor. Och jag tror att scenen har dukats väl för de påtryckargrupper som blandar ihop argumenten.

Hur reder man ut begreppen?

– För att undvika den här typen av förvirring i framtiden måste vi skapa

en sannare typ av förståelse för naturvetenskapen hos allmänheten. Och då måste vi betrakta de tidiga faserna i de vetenskapliga processerna.

Du talar mycket om färdigheter, inte bara hos forskare utan hos alla professionellt verksamma inom ett speciellt område. Hur värderar man en forskares skicklighet?

– Jag vet inte. Detta, tror jag, är nästa uppgift för vetenskapsociologin. Att förstå att avgränsa skicklighet från oskicklighet. Det finns två källor till färdighet: träning och erfarenhet. I den gamla typen av vetenskap handlade allt om träning. Och kvitto på den. Nu förstår vi att skicklighet också har en annan källa, nämligen erfarenhet. På något sätt måste dessa två förenas. Hur kan vi inte ge svar på ännu.

CHRISTIAN BORG
ReportageBörsen

Nytt ljus över svensk medeltid

Hednatemplet i Uppsala har aldrig funnits. I alla fall inte det där guld-täckta med de tre asagudarnas troner, det är forskarna numera ense om. Men historikern Henrik Janson går ett steg längre: Det fanns inte heller någon hednakult där, istället en stor och mäktigt kyrka.

DEN HÄR SLUTSATSEN, som Henrik Janson, drog i en bisats i sin doktorsavhandling om Adam av Bremen förra hösten, fick många att höja på ögonbrynen.

– Det rönte förvåning bland kolleger, för att uttrycka sig milt, säger Henrik, som trots mothugg, aldrig gett vika.

– Det finns inga belägg för heden-dom annat än i Adam av Bremens text från slutet av 1000-talet. Alla runstenar som återfunnits i trakten är kristna, ett tecken på att den sociala eliten vid den tiden var kristen.

Adam av Bremens författarskap är präglad av det samhälle och de maktstrukturer han levde i och det har ingen tagit med i bedömningen tidiga-

re, menar Henrik. Adams uppdragsgivare var stiftet Hamburg-Bremen, som var i konflikt med påven.

– Den stora förtjänsten med Henriks avhandling, säger Thomas Lindkvist, lektor i medeltidshistoria, är att han placerat Adam av Bremen i den historiska kontexten.

Det där med Uppsala har det inte blivit så mycket diskussion om i forskarkretsar, fortsätter han och antyder att det inte tagits riktigt på allvar ännu. Men att, som Henrik, se till Adams motiv, som var att misskredite-

ra påvedömet, är av märkbar betydelse.

– Det slog mig att den enda institution i Europa som hade den ställning, som Adam tillskrev Uppsala, var Rom. Uppsalas gyllene tempel och dyrkan av dödssynderna ter sig på punkt efter punkt som en avspiegling av påveregimen i Rom. Konstaterar filosofie doktorn som arbetar vidare med frågan om vår forna asatro.

BITTE INGEMANSSON

”Underskattning av vetenskapen”

Kan tandlossning ge hjärtinfarkt?

– Det är en viktig fråga för forskningen just nu. Guy Heyden förringar och undervärderar den odontologiska forskningen som han har växt upp med.

Gunnar Dahlén, professor och dekan vid odontologen, har gjort sig till talesman för en grupp ämnesföreträdare som reagerat på Guy Heydens uttalanden.

Gunnar Dahlén, dekan på odontologiska fakulteten.

Guy Heyden, föreståndare för Kosterhälsan och professor i oral patologi.

GU JOURNALEN SKREV I förra numret om Guy Heyden, nyligen pensionerad professor i oral patologi. Sen 1987 verkar han vid Kosterhälsan på Koster som tar fram handlingsprogram för en hållbar livsstil.

Guy Heyden vill studera hela människan och vilka faktorer i människans livsmiljö som bidrar till hälsa och livskvalitet. Han säger bland annat:

”Vi har mer än en professor för varje tand i vårt land och i många länder finns det människor som blir 120 år utan en tand i munnen”.

Och fortsätter:

”Det forskas intensivt om munsjukdomar som aldrig någon har dött av. Just överlevnaden kan bli ett nyckelord när tumskruvarna dras åt och konkurrensen om medlen hårdnar i framtiden”.

Reaktionen blev alltså inte sen:

– Hur vet han att ingen människa har dött av tandsjukdomar? frågar sig Gunnar Dahlén. I dag är det en het potatis världen över om det finns ett samband mellan hjärtinfarkt och tandlossning. Man diskuterar också om

tandsjukdomar kan förklara låg födelsevikt och reumatiska sjukdomar.

Gunnar Dahlén tycker framförallt att det är slarvigt uttryckt av Guy Heyden. Munhålan som helhet är ju ett viktigt studieobjekt för Kosterhälsan, men antalet tänder i munnen kan faktiskt också ha betydelse för hälsan, menar han.

– Dessutom är tänderna enormt viktiga för människans välbefinnande och utseende.

Guy Heyden talar om prioriteringar när resurserna är begränsade. Vill han inte framförallt med sin humoristiska stil roa och väcka eftertanke?

– Han har sin humor, men menar säkert allvar också. Det finns en bitter eftersmak nu när han går i pension och vänder odontologen ryggen.

Vad tycker ni på odontologen om Kosterhälsan?

– Den vetenskapliga tyngden är ju tveksam. Kosterhälsan handlar mycket om spekulationer. Visserligen markerar Guy Heyden att man inte ägnar sig åt vetenskap utan vetenskap, men eftersom han är professor framstår han som en auktoritet för människor. Mannen på gatan tror säkert att det är vetenskap och att det är sänt vi sysslar med på universitetet. Kosterhälsan bidrar till att universitetet kan hålla en fin fasad utåt.

Gunnar Dahlén vill inte förringa värdet av Kosterhälsan. Han säger att

verksamheten väcker debatt om hälsa, miljö och livskvalitet. Men definitionen av hälsa är han tveksam till. Det vanliga är att begreppet hälsa utgår från objektivt mätbara eller diagnostiserade sjukdomar.

– Guy Heyden tycker att allt är frid och fröjd bara människan känner sig frisk. Om man inte alls fokuserar på det mätbara blir begreppet hälsa ett enda tyckande. Men visst har han en poäng så till vida att sjukvården fokuserar för mycket på det mätbara i dag.

Finansiellt har Gunnar Dahlén inget att invända mot Kosterhälsan. Verksamheten står på egna ben och varje professor får själv välja vad han eller hon vill forska om. Men det där med Guy Heydens dubbelarbete – projektledare för Kosterhälsan och samtidigt ämnesföreträdare för oral patologi – tror han inte på.

– Det är klart att engagemanget i Kosterhälsan har gått ut över ämnet och avdelningen för oral patologi.

Så berömmar han Guy Heyden. Ger honom rätt att det vetenskapliga språket inte är så roligt alla gånger – torrt och tråkigt för att undanröja missförstånd – forskarna är inte alltid så bra på att popularisera sina forskningsresultat.

– Guy Heydens verbala kunskap har ju varit hans styrka, han har verkligen kunnat fånga studenternas intresse.

PETER OLOFSSON

Första doktorn i nygamla sal 10

En historisk avhandling i sal 10. Så skulle man kunnat ha marknadsfört Gunilla Linde Bjurs disputation i konstvetenskap den 9 oktober. Hon var nämligen den första personen att disputerar i den nyrenoverade, vackra sal 10 i universitetets huvudbyggnad i Vasaparken.

Själva avhandlingen handlade om arkitekten Adolf Edelsvärd. Han som var ingenjörsofficer, civilarkitekt, byggmästare, arbetschef, tidskriftsredaktör, föreläsare, tävlingsdomare. Bara för att nämna några av hans yrkesroller.

Mest känd blev Edelsvärd för uppförandet av den stora byggnaden av trä och glas vid Stockholmsutställningen 1866.

Adolf Edelsvärd var en betydelsefull arkitekt vid industrialismens genombrott. Som chefsarkitekt vid SJ i fyra decennier ansvarade han för byggnaderna av drygt 5 700 stationshus. Om denna framtidsoptimistiska och moderna arkitekt har Gunilla Linde Bjur skrivit en avhandling inom konstvetenskap med titeln ”Arkitekt vid industrialismens genombrott. Adolf Edelsvärd – en yrkesbiografi”.

En idealisk plats för disputation, sal 10 i Vasaparken.

Personaltytt

NYA PROFESSORER

Karl Swedberg, professor i medicin

NYA DOCENTER

Dag Wedelin, docent i datalogi

Ellsabet Engdahl, docent i nordiska språk

Charlotte Wikander, docent i antikens kultur och samhällsliv

Dick Stockelberg, docent i medicin, särskilt hematologi

Claes-Håkan Bergh, docent i kardiologi

Ziad Taib, docent i matematisk statistik

NYA FÖRORDNINGAR

Lars Ewaldsson, universitetsveterinär vid laboratoriet för experimentell biomedicin (EBM)

Svante Nordgren, universitetslektor i kirurgi

Michael Schultz, universitetslektor i freds- och utvecklingsforskning vid institutionen för freds- och utvecklingsforskning

Leila Billquist, universitetslektor i socialt arbete vid institutionen för socialt arbete

Leif Hultin, forskarasistent i multimodal neuroimaging

Christina Papavoine, forskarasistent i molekylär biofysik med särskild inriktning mot avancerad NMR-spektroskopi

Eva Gunne, institutionssekreterare vid psykologiska institutionen

Christina Liljeqvist, institutionssekreterare vid institutionen för socialt arbete

Ann-Sofie Åström, vikariat som institutionssekreterare vid institutionen för socialt arbete

Bodil Södergren, vikariat som institutionssekreterare vid institutionen för socialt arbete

Linda Persson, husmorsbiträde vid Ågrenska villan

Maria Dunvald, byråassistent vid utbildningsavdelningen

HOVFOTOGRAF: GÖRAN OLOFSSON

Under högtidliga former tog drottning Silvia emot diplom och hatt från professor Ingemar Kjellmer. Nu är hon hedersdoktor även vid Göteborgs universitet.

ÅRETS HEDERSDOKTORER

Medicinska fakultetsområdet

H M Drottningen

Prof Petar Alaupovic, USA

Prof Lewis S. Seiden, USA

Odontologiska fakultetsområdet

Prof Johannes van Houte, USA

Humanistiska fakultetsområdet

Apotekare Gunnar Göthberg,

Göteborg

Prof Sheldon Rothblatt, USA

Konstnärliga fakultetsområdet

Prof Herbert Blomstedt, Tyskland

Robert Frank, USA

Samhällsvetenskapliga fakultetsområdet

Prof Robyn M. Dawes, USA

Prof B. Guy Peters, USA

Handelshögskolan vid GU

Dir Tore Daun, Askim, ekon dr

Prof Henk Folmer, Nederländerna,

ekon dr

Utbildningsvetenskapliga fakultetsområdet

Prof Moncrieff Cochran, USA

Matematiklärare Gudrun Malmer,

Malmö

Matematisk-naturvetenskapliga fakultetsområdet

Doktor Ken Johnson, USA

Miljöambass Bo Kjellén, Stockholm

Prof Giancarlo Mauceri, Italien

Promotion med kunglig glans

1900-talets sista promotionshögtid var också 1900-talets pampigaste.

Närmare 1 500 personer fanns på plats på Svenska mäs-san den 23 oktober när 17 hedersdoktorer och 158 nybliv-na doktorer fick sina utmärkel-ser. Årets höjdpunkt var förstås lite extra speciell: drottning Silvia utnämndes till hedersdok-tor vid medicinska fakulteten för sina insatser för sjuka och handikappade barn.

Barnens rättigheter var också temat för promotionsföreläs-ningen som professor Birgitta Strandvik höll. Hon utgick ifrån

Ellen Keys ständigt aktuella skrift om "Barnens århundrade" från år 1900 och redogjorde för vad som hänt under seklet.

Att drottningen blev heders-doktor var ett väl genomtänkt val med tanke på att medicinska fakulteten fyller 50 år. Firandet av jubileet inleddes med att H M drottningen invigde Drott-ning Silvias barn- och ungdoms-sjukhus den 24 augusti.

Senare på kvällen deltog 800 särskilt inbjudna gäster – vilket också var den hittills största promotionsbanketten.

Westerståhl-seminarium om tiden

Tiden – en ständigt tickande variabel. Det är den intresseväckande titeln på det nionde Jörgen Westerståhl-seminariet som hålls den 1 december kl 13.00-16.00 på statsvetenskapliga institutionen. Ordförande är Sören Holmberg.

13.00 Jon Pierre – Tid och politisk förändring

13.20 Ulf Bjereld – Tiden och den fria viljan

13.40 Mikael Gilljam – Tiden är ett elände

14.00 Gunnar Falkemark – Politiken i höghastighetssamhället

14.20 Kaffepaus

15.00 Sven-Eric Liedman – Om framtiden

15.45 Allmän diskussion

Plats: Statsvetenskapliga institutionen, Sprängkullsgatan 19. Lokal: Hörsal Dragonen.

Teaterföreningen Pustervik

Bli medlem i Teaterföreningen Pustervik så får du:

- Scenpass Sverige
- Rabatt på teater och dansföreställningar i hela landet
- 50:- rabatt på resor hos Swebus
- specialrabatter på krogar, hotel etc

Ring: 031-13 93 37
Faxa: 031-13 26 33
adress: Ämstorgsgatan 12
413 01 Göteborg

Enskild medlem: 100 kr. p.p och år
Familj: 100 kr. + 50 kr. p.p och år

Klapp ut klappan!

Namn: _____
Adress: _____
Tel: _____ e-post: _____
Födelsedag: _____ Familjemedlemmar: _____

"Happy Days Are Here Again"

Miriam Lakhsasi och Jonas Olofsson, båda studenter vid Teater- och Operahögskolan, som kungen och hans hovdam Adèle i en duett av Emmerich Kálmán.

AULAN I VASPARKEN bytte skepnad under fyra kvällar i oktober när studenter från Musikhögskolan samt Teater- och Operahögskolan framförde musikteatercollaget "Happy Days Are Here Again". Publikerna i den fullsatta aulan kunde njuta av flöjt, slagverk, piano, bas – och så skönsång förstås. Föreställningen var speciellt sammansatt för Universitetets veckor och blandade opera med schlager och kuplett, verk av Henrik Wallgren mötte verk av Shakespeare och på Stevie Wonder-låten "For once in my life" följde "En stilla flirt" av Jules Sylvain. För showens idé och regi står Gunilla Gärdfeldt.

GÄSTKRÖNIKA

Tidens fördumning

DE FÖRELISABETHANSKA teatertrupperna i 1500-talets England reste från grevskap till grevskap med sina pjäser. Många i publiken var fattiga människor, förbjudna att lämna sitt grevskap. Skådespelarna bar vid sidan av sin repertoar också med sig berättelser om livet på främmande platser – långt borta eller kanske bara på andra sidan gränsen – alla lika oätkomliga för den som dömts att stanna på sin födelseort. Berättelser om livsvillkor som skiljer eller förenar. Berättelser som ingjuter livsmod, uppenbarar utvägar ur den tillvaro som fjättrar kroppen vid dagsverket. Och hemmablindheten viker. Man ser själva skogen, inte bara träden. Fantasin blir en del av livet. Blir till överlevnad.

Jag skulle önska att 2000-talets skådespelare också gör så. Berättar om trakter som publiken avstått från – eller förmenats! – att besöka. Trakter i det komplikationens landskap som ligger mellan absolut ordning och absolut kaos. Trakter man anar men som skymms av vardagsordningens eller vardagskaosets lockelse till förenkligheter.

Jag skulle vilja att dagens skådespelare reser i människans natur. Skådespelarens sätt att berätta på scenen är att uppleva. För att göra detta krävs – ja, just upplevelser. Erfarenheter. Gör inte skådespelaren den resan i sitt inre – en resa som söker kunskap, medvetenhet och förståelse – blir rollen bara en roll. En sann skildring av sådana erfarenheter kräver mod. Modet att avstå från koketteri, från inställsamhet och behagsjuka på rollens bekostnad. På pjäsens bekostnad. The rest is silence, förenkling, på sin höjd bara igenkänning.

Jag skulle önska att de skådespelare, musikalartister och operasångare som nu utbildas på Teater- och Operahögskolan här vid Göteborgs universitet går ut i 2000-talet så väl rustade, att de bidrar till kampen mot tidens fördumning!

IWAR WIKLANDER

Skådespelare, gästlärare och adjungerad professor i talgestaltning vid Teater- och Operahögskolan 1993-96

Musik tillägnad den heliga Cecilia

Cecilia är ett av november månads namnsdagsbarn, tillika musikens eget skyddshelgon. Henne firar Musikhögskolans studenter vid en konsert den 23 november med musik skriven direkt till den heliga Cecilia. Två engelska verk som tillsammans spänner över 350 år står på programmet: Henry Purcells "Ode to S:t Cecilia" från 1692 för kör, stråkar, blåsare och pukor samt "Hymn to S:t Cecilia" från krigsåret 1942 av Benjamin Britten för kör à cappella.

Musikhögskolans kyrkomusikerkör med solister samt instrumentalister från skolan medverkar under ledning av Gunno Palmquist. Konserten äger rum i Artistens Konsertsal och börjar kl 19.30.